

Його творчий злет припав на вогненні роки Другої світової війни - час поразок і перемог, надій і зневіри, піднесення духу і трагічних людських доль. Усього цього довелося зазнати Герасеві Соколенку. Його ім'я останніми роками постає з-за густої мли історії: книжечкою «Твори поета невідомої долі», яку Леонід Полтава впорядкував і видав 1981 року в Нью-Йорку - Філадельфії; розлогими згадками Уласа Самчука у спогадах «На білому коні» та «На коні вороному»; публікаціями в українських часописах («Київ», «Дзвін»); книжкою «Мечів ніжнотонних яса», виданою 2007 року в серії «Хранителі рідного слова», що її заснували Хмельницький обласний літературний музей та обласна організація НСПУ.

«Душа горить новою ерою...»

Герась СОКОЛЕНКО
Сурмач визвольних змагань. -
Костопіль, 2010.

Герась СОКОЛЕНКО

СУРМАЧ
ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ

У Костополі Рівненської області побачила світ книжка Герася Соколенка «Сурмач визвольних змагань». Її впорядкували місцевий краєзнавець Анатолій Карп'юк та письменник зі Звенигородщини Михайло Іванченко. Вони чи не першими в Україні почали виводити з невідомості ім'я і творчість поета. Анатолій Карп'юк - через зацікавлення Уласом Самчуком, який мав великий вплив на ідейний і творчий розвиток Герася Соколенка, публікував його поезії в газеті «Волинь» та сприяв появі Соколенкових творів на сторінках часопису «Костопільські вісті». Михайло Іванченко знав Герася з часів перебування в Німеччині

як учасника націоналістичного руху. Його двічі заарештовували гітлерівці, Соколенко перебував у в'язниці в Шепетівці, відтак його вивезли на каторжні роботи до Сілезії. Звільнитися Герасеві допомагав Улас Самчук, тодішній редактор рівненської газети «Волинь». «Рідний Соколенку! Йдіть в дорогу... Йдіть... Вам ще так дійсно мило і широко у цьому світі. Шлях такий розлогий і довгий, а там десь мета» - так писав улітку 1942 року Улас Самчук у статті «Розмова з Мартином Іденом». Згодом він присвятив поетові чимало місця у книжках спогадів «На білому

рез зацікавлення Уласом Самчуком, який мав великий вплив на ідейний і творчий розвиток Герася Соколенка, публікував його поезії в газеті «Волинь» та сприяв появі Соколенкових творів на сторінках часопису «Костопільські вісті». Михайло Іванченко знав Герася з часів перебування в Німеччині «остарбайтером». Знав, власне, заочно - за публікаціями в часопису українських невільників «Дозвілля».

Герасим Іванович Шмегельський (справжнє ім'я Герася Соколенка) народився 3 березня 1920 року в селі Михля Ізяславського району Кам'янець-Подільської (тепер Хмельницької) області. 1937-го закінчив семирічку, разом із батьком працював у Михлівському лісництві. Збирав живицю, а вечорами ходив до середньої школи в Ізяслав.

На ту пору припадають його перші поетичні публікації (в обласній молодіжній газеті) під псевдонімом Герась Соколенко. У липні 1941 року юний поет пише «Баладу про триста мечів» - про захисників України, полеглих біля станції Крути, які крізь «снігів океан»

Идуть

І пісню несуть на устах,

І хвилюється море

Повстань.

Буде бій грозовий.

Чую зов -

Це на подвиг

Зове їхня кров!

Ці рядки народилися в перші дні війни. А ще місяць тому, за радянського режиму, поет не міг і знати про юних героїв України, що віддали життя за волю народу. І ця поема, і пізніші вірші Герася Соколенка натхненні діяльністю похідних груп Організації українських націоналістів, один із маршрутів яких пролягав через Ізяслав - з Дубна на Шепетівку й далі на Житомир і Київ.

В архіві управління СБУ по Хмельницькій області є справа, де згадано Герася Соколенка

в дорогу... Ідуть... Вам ще так дійсно мило і широко у цьому світі. Шлях такий розлогий і довгий, а там десь мета» - так писав улітку 1942 року Улас Самчук у статті «Розмова з Мартином Іденом». Згодом він присвятив поетові чимало місця у книжках спогадів «На білому коні» й «На коні вороному».

Упорядники «Сурмача...» намагалися видрукувати все, що знайдено на сьогодні з публікацій Герася Соколенка. Видання доповнено короткими, але важливими відомостями про забутого побратима Герася Соколенка - Миколу Болкуна; опубліковано його поезії, які вдалося розшукати.

Герась Соколенко і Микола Болкун активно друкувалися не тільки в подільських газетах, а й у «Заславському віснику», «Новій Шепетівщині», «Волині», «Костопільських вістях», у львівських часописах «Наші дні» й «Дорога», у празькому літературно-художньому місячнику «Проблем». Перебуваючи в Сілезії (де працював на цегельні), Герась Соколенко публікується в часопису «Дозвілля».

*Душа горить новою ерою,
Західній ритм у ній росте,
З-за гір блакитна кавалерія
Летить, грохочучи, у степ.*

(«Доба»)

Голос поета Герася Соколенка змовк одразу ж після «визволення» радянськими військами. Його, хворого, з вадами слуху, мобілізують на фронт. Життя поета обірвалося 20 лютого 1945 року. Поховано митця в селі Борау, що по війні відійшло до Польщі.

Творчість Герася Соколенка поволі, але таки повертається на рідну землю. І хоч книжка «Сурмач визвольних змагань» вийшла мізерним накладом (250 примірників), проте дасть змогу почути героїчний і романтичний голос поета.

*Василь ГОРБАТЮК, член
НСПУ, директор
Хмельницького обласного
літературного музею.*